

1 A februári forradalom eredménye

A forradalom elsőpró erejű győzelme tovább fokozta a társadalom különböző osztályainak részvételét az eseményekben. A Petrográd utcáin hőmpolygó, s a cárizmus hatalmát megdőntő tömeg munkásforradalmi dalokat énekel, a cári jelvényeket, címereket megsemmisít és vörös szalagot visel. Vajon a továbbhaladásban is egyöntetű ez a kép?

A villámgyorsan pergő események forgatagában alakulnak ki az új erőviszonyok. A főhadiszálláson tartózkodó cár, miután értesült a „zendülésről” újabb csapatokat indított a főváros ellen a biztos siker reményében. Február 28-án azonban képtelen cárszkoje-szélő rezidenciájába eljutni, mivel a vasútvonalat forradalmi csapatok foglalták el. A Duma Ideiglenes Bizottsága, február 28-án (most március 13.) — a forradalom leszerelése érdekében — parancsban kötelezi a katonákat, hogy térjenek vissza a kaszárnyákba és tartsák be tisztjeik rendelkezéseit. A felkelő katonák természetesen nem veszik tudomásul a parancsot.

Február 28-án megjelenik a petrográdi szovjet hivatalos lapja az *Izvesztija*. A szovjet élelmezési bizottsága bevezeti a kenyérgyűjtést. Március 1-én (most március 14.) a munkás- és katonaküldöttek együttes ülése — mintegy ezer küldött részvételével — elfogadják a szovjet első számú, a pétervári helyőrségre vonatkozó, valóban forradalmi parancsot, mintegy válaszul a burzsoá pártok felhívására. Ennek értelmében minden katonai egységben forradalmi katonai bizottságot kell választani és a szovjet határozatait kell végrehajtani. A fegyvereket a választott bizottságok ellenőrzik és nem szabad azokat a tiszteknek visszaszolgáltatni. Szolgálaton kívül a katonákat megilletik az állampolgári jogok. A parancs — amely a népi törvényalkotás ragyogó megnyilvánulása — értelmében a hadsereg politikai vezetése kicsúszott az ellenforradalmi szoldateszka és a burzsoá politikások kezéből, s a továbbiakban azt a szovjet valósítja meg. Ez valójában a szovjet kezében a realitás hatalmat jelentette. Ennek ellenére március 1-én (március 14.) a jobboldali eszer, mensevik vezetők részt vettek a különböző burzsoá pártokkal folytatott kormányalakítási tárgyalásokon. A reakciós Duma-bizottság javasolta, hogy II. Miklós mondjon le a trónról, fia Alexej javára, régensnek pedig Mihály nagyherceget nevezzék ki.

Március 1-én este meggyezés született a Duma bizottsága és a petrográdi szovjet között. *Miljukov*, a kadet párt vezére visszamelekezéseben meggyezte, hogy meglepte őt a szovjet képviselőinek minimális feltétele. A feltételek voltak: a politikai foglyok számára amnesztia, a szolász, sajtó, gyűlékezési szabadság biztosítása, rendek és rangok eltörlése. A szovjet képviselői nem követelték — pedig minden lehetőségük és erejük megvolt — a háború azonnali befejezését, a köztársaság proklamálását, a földbirtokviszony rendezését. A petrográdi szovjet mensevik, eszer vezetése a Duma Ideiglenes Bizottságára ruházta a kormányalakítást, s egyben a szovjet határozata értelmében lemondott a kormányban való részvételről.

Március 2-án (március 15.) megalakult a burzsoá Ideiglenes Kormány. Abszolút többségben a kadet, oktobrista miniszterek voltak. A kormány elnöke Lvov herceg lett, a burzsoá háborús érdekeket szolgáló Gucskov hadügy-, *Miljukov* külügy-, a milliomas cukorgyáros

Tyerestjenko pénzügyminiszter, az igazságügyi tárca a „demokráciát” képviselő eszer *Kerenszkij*nek jutott. Már a kormány megalakulásának pillanatában nyilvánvaló volt, hogy az csak a szovjet támogatásával képes fennmaradni. A mensevik ideológusoknak az volt a véleményük, hogy a cári rendszert polgári partokból álló kormányzatnak kell felváltania, mert ellenkező esetben megerősödik az ellenforradalom.

A Bolsevik Párt képviselői a petrográdi szovjetnek az Ideiglenes Kormány létrejöttét tárgyaló ülésén élesen bírálták a mensevik — eszer vezetés magatartását és követelték a munkásparaszt katonák küldötték ideiglenes forradalmi kormányának létrehozását. A szovjet többsége azonban jóváhagyta a jobboldali vezetők eljárását. Új feltételként szabták meg viszont az Ideiglenes Kormány számára a nemzetek önrendelkezési jogának elismerését, s elhatározták a petrográdi szovjetnek az Ideiglenes Kormány tevékenységét ellenőrző bizottság felállítását. Az ellenőrzésről szóló feltétel azonban inkább frazeológia volt, hiszen a szovjet az Ideiglenes Kormány támogatására hívott fel.

Az országban kettőshatalom alakult ki, azonban a mensevik — eszer vezetés fokozatosan átadta a munkások és katonák által kivívott hatalmat az Ideiglenes Kormánynak. Március 3-ára (március 16.) virradó éjszaka II. Miklós lemondott a trónról, de nem fia, hanem Mihály nagyherceg javára. A nagyherceg a trónt nem fogadta el. Kormánykörökből a hadifőszállásra sürgős táviratot küldenek, melyben hangsúlyozzák, hogy „Kornilov tábornok ideküldése feltétlenül szükséges Petrográdnak az anarchiától, a terrortól való megmentése érdekében, valamint, hogy támogatást nyújtson a monarchikus rendszert megmentő Ideiglenes Bizottságnak”.

A februári forradalom a tömegek műve volt, de a különböző lehetőségeket nem tudta teljesen kiaknázni. Mégis Oroszország ekkor Európa legdemokratikusabb országává változik.

Paula Wallisch:

A magyar forradalmakban

Wallisch Kálmáné, Paula Pinter, sokgyermekes munkásszülőktől származott Karinthyból, s mint gyermeknevelő, úgynevezett „deutsches Fräulein” került Szegedre, közvetlenül az első világháború kitörése előtt. Itt ismerte meg Wallisch Kálmánt, aki városunkban töltötte katonai szolgálatait éveit, és „szabad idejében szociáldemokrata párttitkár” volt. Itt kötődtek házasságot is, 1915 januárjában. Paula Pinter ettől kezdve a munkásmozgalomban is hűséges társként kísérté végig férje küzdelmes életét, a háború, a forradalmak tüze, az emigráció keserves kereszttűz az ausztriai munkásfelkelés tragikus végállomásaig — a leobenai náci akasztófáig. Még 1934-ben megírta férje életrajzát *Ein Held stirbt* (Egy hős halála) címmel, mely első ízben Csehszlovákiában jelent meg, másodszor a felszabadulás után, 1946-ban, a gráci Szocialista Párt kiadásában. Paula Wallisch — jelenleg Grácban, mint nyugalmazott parlamentti képviselő — a szegedi vonatkozásokban bővelkedő könyvéből közöljük most az alábbi, a magyar forradalmakban című részletet.

Cs. Gy.

Szegedre érkezése után Kálmán rögtön ülésre hívta össze a pártbizalmiakat, majd pedig gyűlést hirdetett, amelyre meghívta a budapesti pártvezetőség egyik képviselőjét. Mindenki kíváncsággal nézett a szegedi kálmánra, hogy ő vegye át a párttitkárság vezetését. A rákövetkező gyűlésen el is határozták, hogy őt nevezik ki párttitkárnak. Egyik kívánsága így teljesült.

Szülővárosában nemesak, hogy rögtön talált volna munkalehetőséget, állást, hanem sőt még segítője volt, aki építőmester volt, a mestervizsga letétele után nemsokára önállóítható volt a is

Közel 3500 előadás — mintegy 300 ezer hallgató

Ismeretterjesztés és világnézet-nevelés

A szocialista szemlélet, a materialista világnézet kialakítása évek óta egyre fokozottabb szerepet kap a TIT munkájában. Ez az előadások számának növekedésében és tematikai differenciálódásában is megnyilvánul. 1960-ban például mindössze 1856 előadás volt, 1966-ra ez a duplájára emelkedett. Növekedett a szakosztályok száma és tavaly szociológiai és hadtudományi előadásokkal is bővült a repertoár.

Társadalmi kérdések

A különböző társadalomtudományi, természettudományi és művészeti előadások közvetlen és közvetett módon is hatnak az emberek világnézetére. Azt is érdemes megfigyelni, hogy a legnagyobb érdeklődés egyenesen a világnézet, ideológiai kérdéseket boncoló témáknál jelentkezik, tehát a társadalom — és természet-tudományi előadásoknál. Tavaly a 198 filozófiai előadást 10 ezer 312 résztvevő hallgatta végig, s ilyen címmel találkozhattunk: Az idealizmus és a materializmus, modern tudományi a vallásról. De szó esett ezeken az előadásokon a szocialista hazafiságról, a szocialista ember erkölcsi tulajdonságairól, s mint ennek egyik alkotójáról, a szocialista humanizmusról. Beszéltek az előadók társadalmi fejlődésünk időszéri ideológiai képzéseiről.

A társadalomtudományok összesen megtartott 629 előadásából a közgazdasági kérdéseket — az embereket, társadalmunkat leginkább érintő problematikát kísérté a legnagyobb érdeklődés. Ezt bizonyítja a 279 előadás 12 ezer 219 látogatója. S ebből is legnépszerűbbek az új gazdasági mechanizmussal foglalkozó előadások voltak, s idén is ez a sorozat viszi a pálmát.

Szabadegyetemek

Fontos szerep jutott a gyermekek helyes világnézet, alakító, megismerésüket

elősegítő pedagógiai, pszichológiai sorozatoknak. A kettős nevelés, a munkára nevelés, a személyiségformálás lehetőségei, pályaválasztási gondok — mind helyet kaptak a tematikában.

A materialista világnézet, ateista szemlélet kialakítását elmélyítést szolgálták a népszerű biológiai, csillagászati előadások, a magasabb fokú szabadegyetemek, amelyek az átlagos látogatótságot 150—160 fő volt. Az ember származása, az élő anyag keletkezése, illetve csillagászból Az ember és a világegyetem, A világegyetem szerkezete, és természetesen az űrkutatással foglalkozó kérdések is nagy teret kaptak, s jól illeszkedtek a többi előadás tájékoztató, tudatformáló feladatahoz.

Sokat tettek az esztétikai és izlésnevelés terén a művészeti előadások. Földrajzi előadásoknál az egyes országokat bemutató témáknál is szükséges volt a szocialista szemléletű alapállás.

A tudás házhoz jön

Tavaly a 3408 előadást 229 ezer 240 érdeklődő hallgatta meg a megyében. Ez hatósugarát tekintve is jelentős szám, hiszen a legeladottabb falvakba, településekre is eljutottak. A TIT házhoz szállított olyan kérdéseket, amelyekről esetleg tv, rádió, könyv híján, vagy ezek mellett sem szereznék tudomást. Ezek az előadások a reakció rögtön jelentkezik, lemeríthető az ismeretek, a hallottak elsajátítása, fogadtatása.

A TIT Csongrád megyei titkársának, dr. Szalontai Józsefnek a véleménye szerint máris bátrabbak az emberek, jobban érdeklődnek a világ dolgai iránt, saját társadalmunk kérdéseiről. Az is jellemző, s talán nem is baj, hogy a kinti, tanyai előadások hallgatói, főként asz-

zonyok, hiszen itt még a család összetartása, a gyermekek nevelése még inkább az ő kezükben van.

De az előadások valóban mindenhol eljutnak. Üzemekbe, vállalatokhoz, városok legkülsőbb pontjaira, s a legtávolabbi tanyákra is. A TIT előadások népszerűsége egyre nő. A siker persze a jó felkészültségű előadóktól is függ. Jelenleg 1200-an működnek az ismeretterjesztés szolgálatában.

J. A.

Húszmillióval több

Az ország egyötöd részén — 18 ezer négyzetkilométer nagyságú területen dolgozik a Délmagyarországi Áramszolgáltató Vállalat. Feladatait kitünően megoldotta a múlt évben, s 1952-höz képest megötszörözött lakossági energiaigényt, valamint a vállalatok szükségletét is sikeresen kielégítette.

Az 1966-os gazdasági eredmény ehhez képest igen kedvezően alakult — a tervezett 56 millió forintot kitevő nyereségnél 20 és félmillió forinttal nagyobb többletnyereséget ért el a vállalat.

Felvétel a Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetemre

A Magyar Szocialista Munkáspárt Csongrád megyei Bizottsága az 1967—68-as tanévre felvételi pályázatot hirdet a Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetem hároméves általános tagozatára és kétéves szakosított tagozatára.

Hároméves általános tagozat: a hallgatók az első tanévben filozófiát, a másodikban politikai gazdaságtant, a harmadikban magyar és nemzetközi munkásmozgalom történetét tanulnak. A tantárgyakból félévenként vizsgáznak. A tanulmányi eredményről, illetve az egyetem elvégzéséről végbizonyítványt kapnak. Ennek törvényes elismerését az 1938/1957. sz. kormányrendelet biztosítja.

A tagozatra való jelentkezés feltétele: egyetemi, főiskolai, vagy középiskola, marxizmus—leninizmus esti középiskolai végzettség.

Hároméves általános tagozat működik Szegeden, Szentesen, Makón és Hódmezővásárhelyen.

Kétéves szakosított tagozat:

A tagozat elméleti továbbképzést, felsőfokú ismereteket nyújt a következő szabadon választható szakokon: Filozófia, politikai gazdaságtan (kapitalizmus, szocializmus), szocializmus politikai gazdaságtana, magyar munkásmozgalom története, nemzetközi munkásmozgalom története.

A tagozatra azok jelentkezhetnek, akik egyetemi, főiskolai végzettségűek, vagy a Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetem hároméves általános tagozatát sikeresen

elvégezték, illetve azzal egyenértékű előképzettségűek.

A tagozat hallgatói eredményes osztályvizsgák után a marxizmus mindhárom ágából államvizsgát tehetnek és a 17/1963. 7. sz. kormányrendelet értelmében főiskolai oklevelet nyerhetnek.

A szakosított tagozat Szegeden a központi esti egyetemen működik.

Általános tudnivalók:

A jelentkezők mindkét tagozaton felvételi vizsgát tesznek, melyről az illetékes pártbizottságok propaganda és művelődési osztályain részletes tájékoztatást kapnak.

A tanév minden tagozaton szeptember 4-től június 30-ig tart.

A tagozatokon hetenként egyszer meghatározott napon és időben kötelező előadás, illetve osztályfoglalkozás van. A tandíj egy tanévre 170 forint, amely két részletben fizethető. A felvételi vizsgák ideje: 1967. május 16-tól május 31-ig.

Aki a felvételi vizsgán nem felel meg, vagy egyidejűleg más egyetemre, tanfolyamra is jelentkezett, az egyetemre nem nyerhet felvételt.

A tagozatokra pártonkívüliek is kérhetik felvételüket. A pályázati kérelmet a munkahely szerinti illetékes járási, városi pártbizottságokra kell beküldeni április 20-ig. Ugyanitt szerezhető be a jelentkezéshez szükséges kérdőív és a részletesebb felvilágosítást nyújtó esti egyetemi tájékoztató. A pályázathoz orvosi igazolást is csatolni kell.

magát. Nyugodt, kényelmes, jövedelmező egzisztenciát teremthetett volna magának. De ő a munkásmozgalomban akart dolgozni, a szocializmust akarta szolgálni.

Akkoriban minden rohamtempóban haladt. A munkások csak úgy öntöztek a pártba. Napról napra száz meg száz férfi és nő jött, hogy bejelentse belépési szándékát. Néhány elvtársat kellett alkalmaznunk, hogy elvegezhessük a munkát. A nőmozgalom titkárnője én lettem, természetesen fizetés nélkül. Azon a véleményem voltunk, hogy ha a férjem párttisztviselőt tölt be, nekem erőmhez képest illetmény nélkül kell vele dolgoznom. Eppen nekünk, pártvezetőknek kellett arra törekednünk, hogy elkerüljük a sokat bírált kettős keresetet.

Szegeden rövid idő alatt 40 000 férfi és körülbelül 10 000 nő lett párttag. Nem mi mentünk hozzájuk, hogy beszéljünk tőlük a tagdíjat, hanem megkivántuk tőlük, hogy maguk hozták be. Azt akartuk, hogy csak olyanok legyenek sorainkban, akik komolyan veszik párttag-ságukat. Mindig, azon a vasárnapon is, volt valaki a titkárságon, hogy szolgálatot teljesítsen, átvegye a tagdíjakat és felvilágosítást adjon.

A szegedi burzsoázia pokolian félt a munkástanácsotól. A munkástanács megbízottai jelentést viseltek. Feladatuk volt, hogy minden törvénytelen cselekményt azonnal jelentsenek a munkástanácsnak, amely azután a vétkesek fölött ítélezett. Közvetlenül a háború után sokan voltak, akik kihasználták a konjunktúrát, embertársaik szorultságát, kétségbeesését, hogy gyorsan és biztosan nagy haszonra tegyenek szert. Ezeknek az undok háborús spekulánsoknak állandó fenyegetést jelentett a munkástanács.

Körülbelül három héttel karácsony előtt azt a megbízást kaptam, hogy a háborúban elesett párttagok gyerekei számára ajándékokat gyűjtsék. Az elvtársnőkkel azonnal munkához láttam. Gyűjtésünk igen szép eredménnyel járt, a munkások szolidaritása meghatározó módon jutott kifejezésre.

Időközben Károlyi megalakította koalíciós

kormányát a szociáldemokratákkal. Kálmánt behívták az alkotmányozó nemzetgyűlésbe, és egyidejűleg a szociáldemokrata párt országos vezetőségébe. És mivel Szeged és Csongrád megye addigi főispánja a régi rendszer híve volt, elmozdították és Wallisch neveztek ki főispánnak.

Magyarországon a legkülönfélébb politikai igazgatások oly sok nyugtalanságot keltettek, hogy miattuk el kellett rendelni a kivételes állapotot. Ez azonban csak néhány napig volt érvényben. Az egykori ellenséges hatalmak csapatai különböző irányból behatoltak az országba. Vyx alvezéres márciusban jegyzéket adott át a Károlyi-kormánynak, amelyben közölték a győzők által megszabott demarkációs vonalat. Vad vihar tört ki erre egész Magyarországon. A Károlyi-kormány lemondott. Megalakult a Tanácsköztársaság.

Vezetőivel össze kellett ülnünk, mint ahogy Budapesten is együtt ültek a szociáldemokraták a kommunistákkal a Tanácsköztársaság szerveiben. A munkás-paraszt és katonatanács végrehajtó bizottsága háromtagú direktóriumot állított fel, amely átvette a polgármester és a főispán teendőit is.

Ennek a direktóriumnak tagja volt Wallisch is. Nemsokára ezután Szegedet francia csapatok szállták meg. Egy hírdetmény mindenkit a fegyverek beszállítására szólított fel. Budapestről azt a parancsot kaptuk, hogy hagyjuk el a várost. Először kötöttük össze batyunkat, hogy meneküljünk. A batyú szó nem szimbolikus. Valóban csak egy kis batyum volt, amiben néhány fehérneműt csomagoltam be. Kálmán anyját a megszált városban kellett hagynunk. Éjjel ökrös szekeren összekuporodva, kendőkre burkolva mentünk. Kiskunfélegyházra. Menekülőnk voltunk, ráutalva az emberek vendégszeretetére. Velünk együtt menekültek a kommunista vezetők családtagjai is.

Időközben a fegyelmet sokat lazult.

Ekkor kezdtek meg működésüket a forradalmi törvényszékek. Ezekről Wallisch a következőket mondta: „A mi forradalmi törvényszé-